

Mihai D. Drecin, *Banca „Albina” din Sibiu. Instituție națională a românilor transilvăneni (1871—1918)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, 234 p. + 4 pl. și fig.

În adiacența celor trei încercări monografice anterioare vizînd trasarea istoricului băncii „Albina”, pe durate și intensități diferite, reclamate și în concordanță cu imperativul epocii care favorizase conceperea respective, experimentul prezent realizat de universitarul orădean se dovedește a fi o premieră imediat exhaustivă pentru intervalul anilor 1871—1918. Cercetările îndelung și sirguincios întreprinse de autor, sorgimentate de ideea valorificării cumulate a unor aspecte de istorie bancară autohtonă transilvană ca și a celor de gîndire, mentalitate social-economică proprii unor personalități ale vremii, facilitate de existența și depistarea unui material edit și inedit, de arhivă și presă, analizat într-o abordare critică temeinică — cu canalizare preliminar-temporară în cadrul restrîns al celor 200 pagini dictate de teza de doctorat — își vizualizează și definitivează corolarul în paginile lucrării prezente, tratînd despre cea dintîi bancă cu capital românesc din Monarhie, un model și sprijin totodată pentru cele peste 150 de instituții similare înregistrate pînă în preajma primei conflagrații mondiale. Analiza efectuată de către M. Drecin se oprește în final la data edificării depline a unității naționale, prin motivarea transformării edificiului „național” primordial în cel pur bancar și industrial-comercial, părăsindu-se deci sfera de interes și analiză inițial propuse și circumscrise titlului stabilit.

Capitolele de debut cuprind și creionează cîteva repere privind evoluția sistemului bancar la scară general europeană și apoi restrîns națională. Contextul extern menționat și premisele social-economice politice din a doua jumătate a veacului XIX, analizate în conexiune reciprocă, permit încadrarea în epocă a înființării și a primilor ani de activitate ai ctitorului Visarion Roman (1868—1872). Istoricul subliniază în mod just etapele din devenirea băncii românești, odată cu relevarea modalităților de angrenare a totalității factorilor autohtoni, precum și evidențierea unui rezultat prim decisiv în evoluția capitalistă română transilvană, prin ponderea sporită acum în industrie, comerț, finanțe și agricultură.

În timpul directoratului V. Roman (1872—1885), se afirmă începutul procesului consolidării depline sub raport statutar și decizionar, cu efecte imediate și realizări ulterioare, manifestate prin înființarea și activitatea reuniunilor de credit, introducerea și dezvoltarea unei palete de tipuri operaționale financiar-bancare, elemente hotărîtoare pentru identificarea ascensiunii și consolidării propice vremii date, în potrîvnicia totuși a seismelor economice din anii 1873 sau 1884—1885.

Durata evidențiată ca fiind a consolidării se va permanentiza și pentru intervalul 1866—1899, fiind indisolubil legată de diriguirea exercitată de Partenie Cosma (1886—1915), om politic, militant patriot, avocat vestit care se va dedica în exclusivitate conducerii destinelor băncii „Albina”. Dificultățile temporare și inerente surmontate, disciplina și corectitudinea în muncă întronate, lărgirea registrului financiar și prosperarea acestuia, politica de credit facilă, revelația filialei brașovene, minuită ingenios de V. P. Bologa în antiteză cu falimentul societății comerciale pe acțiuni „Concordia”, drept exemplu de antrenare a elementelor românești în sfera comercială și de lărgire a relației financiar-bancare cu cercurile din România, apariția celui dintîi periodic de specialitate, de caracter economic și enciclopedic — reușită dobîndită de un C. Diaconovich în bătălie cu rutina și inerția — atestă la unison maturitatea și competența profesională a institutului în cauză, fapte dezvăluite cu parcimonie de M. Drecin.

Paginile lecturate facil încetățenesc și măresc opinia lectorului, care percepe cu satisfacție că lucrarea aparține unui istoric profund, care reușește pe deplin să depășească impactul firesc al posibilei minime familiarizări cu universul complex al operațiunilor rigide financiar-bancare din perioada dualismului austro-ungar.

Cele două decenii ale secolului XX din istoria băncii „Albina“ se caracterizează, pe fundalul crizei politice și financiar-economice care premerge dezastrul din 1914, cu fluctuații și sinuozități la scara Imperiului, apoi a Ungariei, prin influențarea inevitabilă a operațiunilor financiare române transilvane, cu tentă de afaceri sporită pe tărîm agrar, în convența utilizării reescontului, prin organizarea tehnică, modernă și rapidă — a se vedea aici conexiunea ilustrată judicios de către autor între demersul politic activist din 1905 și necesitățile bancare ale constituirii „Solidarității“ (1907) — precum și prin existența filialelor de la Brașov, Lugoj, ca și de secțiile din străinătate cu misiunea de a face față chestiunilor ridicate de fenomenul emigrării.

Ultimele părți ale monografiei recenzate cuprind referiri la contribuția băncii „Albina“ la emergența social-economică și culturală a românilor din Transilvania pentru segmentul de timp menționat, prin cele două modalități cercetate în literatura de specialitate: a) sprijinirea transferului de proprietate funciară, b) acordarea de subvenții bănești. Legăturile intense cu România, incluzînd paleta unor intenții, inițiative nu totdeauna finalizabile, îngăduie totuși sublinierea colaborării fructuoase la nivelul sistemelor financiar-bancare, cu pivot esențial inculcat filialei brașovene, unor directori precum V. P. Bologa și N. Vecerdea, mandatarii recunoscuți ai validării unor interese materiale și morale la scară națională. Existența băncii între 1914—1918, activitatea depusă în slujba Consiliului Dirigent, favorizează autorului impunerea unor concluzii în ce privește rolul și menirea primei bănci cu capital național autohton transilvan: dacă V. Roman întruchi-pează germenul generației care pune bazele și inițiază deci acțiunea de pionierat, P. Cosma impune și desăvîrșește, prin întreaga activitate întreprinsă, rolul de model, demn de urmat în demersul național colectiv pentru emancipare social-economică și statală.

Ne stă în putîntă deci și avem datoria notabilă de a sublinia strădania autorului în realizarea excelenței monografii prezentate sumar mai sus, care înglobează mărturii arhivistice sugestive coroborate lucid cu date editate despre cîștigul economic financiar înregistrat de românii transilvani în anii dualismului și ilustrat prin existența și activitatea băncii „Albina“ din Sibiu. Ținem să relevăm totodată apetitul deosebit manifestat față de realizările monografice valoroase științifice, al prestigioasei edituri clujene „Dacia“, ca și preocuparea continuă de a încuraja și a edita studii aparținînd unor istorici în plină afirmare.

ST. MINDRUȚ

Teodor Pavel, Mișcarea românilor pentru unitate națională și diplomația Puterilor Centrale (1894—1914). Editura Facla, Timișoara, 1982, 306 p.

La numai cîțiva ani distanță de la publicarea tomului dintîi vizînd interdependența dintre evoluția mișcării naționale române din Transilvania și dezvoltarea relației de politică externă între regatul României și Puterile Centrale pentru intervalul de timp delimitat de războiul de independență din 1877 și apogeul mișcării memorandiste — volum receptat extrem de favorabil în critica de specialitate —, editura timișană, aflată în ascensiune evidentă calitativ-cantitativă, ne surprinde plăcut, în conexiune cu restituirea unor valori istorice locale, prin permanența și continuitatea unor realizări meritorii față de tentativa situării trecutului național în constelație diplomatică europeană.

Volumul doi întocmit de universitarul sibian și prezentat acum în rezumat se constituie într-o strădanie notabilă care tindem să credem că își va încetățeni caracterul de referință în istoriografia demersului politic național al românilor transilvăneni, aflați sub impactul și la incidența liniilor de forță dictate de interferența politicii externe realizate de guvernele de la București, cît și a manevrelor diplomatice lansate către Europa de est de cabinetele de la Berlin, Viena și Budapesta. Lucrarea menționată păstrează și urmează fidel structura opului anterior nominalizat, conținînd deci un amplu studiu introductiv care permite lectorului deslușirea atmosferei politice dintre anii 1894—1914, dar și ca suport informațional pentru facilitarea înțelegerii interpretării anexei documentare formate din cele mai reprezentative 124 de piese, originale sau copii după cores-